

26.27x31.79	1/3	עמוד 20	ידיעות אחרונות - 7 לילות	17/05/2024	90255695-1
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונו - 80790					

ידיעות אחרונות

ספרות ותרבות

אנחנו במאבק

אין שום דבר שסיימון שאמה לא יודע על ההיסטוריה של העם היהודי – הוא סיפר אותה בפרויקט ספרותי מדהים בשאפתנותו שנק' רא 'The Story of the Jews' (הסיפור של היהודים), והפך גם לסדרת טלוויזיה עטורת שבחים – כך שכלום לא אמור להפ' תיע אותו יותר. והנה, בגיל 79, הוא מופתע. מופתע ממה שהוא רואה ברחובות לונדון ובק' מפוסים בארה"ב. מופתע מחוסר האנושיות ש-7 באוקטובר הביא איתו, ואפילו מופתע מהעולם האקדמי, שהוא מכיר כל כך טוב ומעולם <<<

ציפי שמילוביץ // ניריורק

בלילה לפני שסיימון שאמה נולד, הפציצו בעלות הברית את דרזדן, מלחמת העולם השנייה כמעט הסתיימה, וכך הוא הצליח להת' חמק מהחיים בתקופה אפלה שעיצבה את המאה ה-20, ומתברר שעדיין מע' צבת את המאה ה-21. אולי בגלל זה גדל שאמה להיות אחר המוחות האקדמיים הסקרנים ביותר שא' פשר להעלות על הרעת – היסטוריון כל כך חשוב, עד שלפני חמש שנים קיבל בארמון בקי' נגהאם תואר אבירות על "תרומתו להיסטוריה" – אבל לא פחות מזה, מחובר בכל נים ליהדותו.

הוא חקר את הקולוניאליזם הבריטי וכתב את 'הסיפור של היהודים', שהפך לסדרה מצליחה של ה-BBC. אבל דבר לא הכין את **סר סיימון שאמה** לטבח 7 באוקטובר והמחאות שפרצו אחריו בארה"ב ובאירופה. עם הגעתו לפסטיבל הסופרים הבינלאומי בירושלים, מספר אחד ההיסטוריונים החשובים בעולם איך מתוך הטרגדיה והטראומה נוצר סיכוי להתחדשות קהילתית עמוקה

90255696-2	17/05/2024	ידיעות אחרונות - 7 לילות	עמוד 20	3/3	26.28x7.47
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונו - 80790					

של אנשים שאינם מתעניינים בכלל באמת. הם נשלטים על ידי הטיית האישוש וחיים בדיסוננס קוגניטיבי מחריד. בעיה אחרת היא הקשר בין קליים קים להכנסות, ולכן צריך לשמור אנשים שמחים ומרוצים ממה שהם קוראים. זה כמו הקהל בקולו-סיאום שחיפש דם ורצה מראות סנסציוניים יותר ויותר, וכל ההבדל הוא רק הטכנולוגיה".

אנשים צעירים מרגישים שהעולם נמצא בכאוס ואף פעם לא היה גרוע יותר, אבל יש טענה שזה עדיין הזמן הטוב ביותר להיוולד בו.

"אני מקווה שזה נכון, ובהחלט אפשר להתייחס למדרים משתפרים כמו תמותת תינוקות ותוחלת חיים, אבל בלי להישמע כמו אדם זקן וקודר, יש לנו באמת בעיות קיומיות גדולות מאוד. קודם כל משבר האקלים, אבל גם מגפות ויראליות. הדבר הבא אחרי הקורונה נמצא מעבר לפינה ועכשיו צריך להתמודד איתו בעולם שבו אנשים מכחי-

שים לא רק את החיסון, אלא גם את עצם המחלה. אפילו אחווי החיסונים בקרב ילדים קטנים לחצי בת, חזרת ואדמת ירדו בצורה קסטטרופלית. אז יש לנו משבר סביבתי, סוג של משבר ביולוגי ומשבר הגירה עצום. כל הבעיות האלה משתלבות זו בזו והן די ייחודיות אפילו לאורך ההיסטוריה".

בעוד שבוע וחצי (27.5) ישתתף שאמה בשני אירועים בפסטיבל הסופרים.ות הבינלאומי במש-כנות שאננים בירושלים, בתמיכת קרן ירושלים. באירוע הראשון ישוחח עם נרב איל על מחקרו ההיסטורי, ואילו בשני ידבר עם האמנית מיכל רובנר בפתחת התערוכה הקבוצתית במשכנות. במציאות שבה אנשי רוח ואמנים מסרבים לבוא ליי-שראל, הוא לא היסס. "אני חושב שאם אתה מרגיש רגש כל כך עמוק כלפי ישראל ויש לך משפחה וחי-

ברים שם, חלק ממך נמצא כל הזמן בישראל. במובן מסוים יש בי תחושה מוורה של חרדה יהודית רווקא כי אני לא נמצא שם פיזית. זה אולי נראה פרדוקסלי ואני מניח שלא כל יהודי אוהב ישראל מרגיש אותו הדבר, אבל שמחתי מאוד לקבל את ההזמנה לבוא לבקר. כשאת מגיעה לגיל מסוים, ואני מאוד זקן עכשיו, יש לך שתי אפשרויות: לחפש את השקט והביטחון של מגרש גולף, או לעשות משהו קצת פזיז. אני חושב שאני נכנס לקטגוריה הפזיזה".

חשבת פעם לעשות עלייה?

"אני זוכר ששמעתי גאום של דוד בן-גוריון, נדמה לי שהוא כבר לא היה ראש ממשלה ואני הייתי מאוד צעיר. הוא בא ונשא את אחד מנאומי ה'אם אתה לא עושה עלייה אתה לא באמת יהודי', שהוא כל כך התמחה בהם. אבל מובן שזה השפיע עליי בדיוק להפך. עכשיו קצת מאוחר מדי, המש-פחה שלי והנכדים גרים בברוקלין".

אתה מודאג מעתיד העם היהודי?
 "כמובן, לא אהיה יהודי אם לא אדאג".
מעבר לפאניקה הרגילה שלנו.
 "אני מודאג מכל הבחינות. לפני 7 באוקטובר הייתי מודאג מהיסחפות יהדות התפוצות לניכור מהיהדות, ובאופן מעניין זה הדבר היחיד שאני כבר לא מודאג לגביו עכשיו. כמה שאנחנו ביקורתיים כלפי נתניהו והממשלה, החשש הספציפי הזה כבר לא קיים אצלי יותר. עוד לפני האסון הזה, המחזה יוצא הדופן של ההפגנות נגד הרפורמה המשפטית הישמל את יהודי התפוצות, ויצר קשר חזק עם גור-רלם של היהודים, הן בתוך ישראל והן מחוצה לה. בתוך כל הטרגדיה והטראומה, הדבר הטוב היחיד שקרה הוא התחדשות של קשר קהילתי עמוק. שרשראות עלולות להישבר, אבל לפעמים קורה משהו שמחבר אותן מחדש, ואני חושב שאנחנו פה עכשיו וזה מאוד חזק".

26.89x35.09	2/3	20	עמוד	7 לילות	17/05/2024	90255697-3
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונות - 80790						

ספרות ותרבות

המשך מהשער האחורי

אנחנו במאבק

לא היו לו אשליה לגביו. "אנחנו במאבק", אומר מי שעכשיו פונים אליו בתואר "סר", אביר בריטי שחי בברוקלין, "זה יהיה כמובן מתועב לומר שמה שאנחנו עוברים דומה לחוויה הנוראה של משפחות החטופים או משפחות של חיילים, אבל ככל זאת, אנחנו מאוד מבלבלים, לא פשוט להיות יהודי בתפוצות עכשיו. את מתעוררת עם זה בכוקר והולכת לישון עם זה בלילה. חבריי ואני אומרים שאנחנו שמחים שההורים שלנו כבר לא כאן לראות את זה, כי הם היו פשוט נדהמים מגל האנטישמיות ומהדמוניזציה של הציונות כסוג של פשיזם".

הופתעת מהאופן שבו רוב האקדמיה מגיבה מאז 7 באוקטובר?

"כן, מאוד. אני בוודאי לא נאיבי לגבי פוליטיקה באקדמיה, אבל נדהמתי מכמה מעט אמפתיה אנושית הייתה שם כבר ב-7 באוקטובר עצמו, ומי ועוז עוד יותר היה לראות איך הם התחפרו בעמדות האלה. אפשר שיהיו הסתייגויות וביקורת על הדרך שבה ישראל מנהלת את המלחמה, יש לי לא מעט כאלה בעצמי, אבל כשג'ודית באטלר אומרת זו טיפשות מוסרית מדהימה. היה לי קשה מאוד לעכל היעדר חוש שדרה מוסרי ממישהי שאמורה להיות פילוסופית, שמתמחה בלימודי מגדר, ומי שלה את עצמה שלא התרחשו מעשי אונס".

לפני כשבע שנים כתבת עם עוד היסטוריונים מכתב לטיימס, ובו הזהרתם מהאנטישמיות המתפשטת בשמאל הבריטי במסווה של אנטי-ציונות. אז כל זה לא חדש לך.

"זה הולך עוד הרבה אחורה. כשלמרטי באוניברסיטת קיימברידג', אנחנו מדברים כאן על שנות ה-60, כבר הייתה תחושת עוינות כלפי ישראל, אנטי-ציונות, סטריאוטיפים אנטישמיים מוכרים על יהודים ששולטים, שמתמרנים את התקשורת, שאחראים לדיכוי עולמי. כל מה שאנחנו שומעים עכשיו ברחובות ולונדון כבר היה שם מוזן. קצת יותר מפי תיע לראות את זה קורה היום באוניברסיטת קולומביה, שהיא הבית שלי זה עשרות שנים, וזו עוד סיבה לכך שאני מאוד מוטרד מהמצב הנוכחי".

נמנה לי שההתפכחות הנרולה ביותר היא בהבנה שביקורת על מדיניות ממשלת ישראל ואנטי-שמיות הופכות יותר ויותר לאותו דבר.

"יש מקרים שבהם השנאה כל כך ארסית ובלתי נשלטת, שאני חושב, 'אוקיי', זה בכלל לא קשור לפלסטין, זה קשור אלינו כפי שהיה ב-2,000 השנים האחרונות'. הרי כבר נאמר שהדמיון היהודי הוא פרנויה שקיבלה אישור מההיסטוריה".

אז למה בכל זאת הופתעת?

"אני מופתע בעיקר מהכמות, ממאות אלפי אנשים, המונים ברחבי העולם, שמגדירים את הציונות כפשיזם מיליטריסטי. טי. באחד הפרקים של הסדרה 'הסיפור של היהודים', ישבתי בווינה וקראתי קטעים מכתביו של הרצל. הנקודה הבסיסית שלו הייתה שהיהודים נמציים במצב של הפסד בכל מקרה. מפסידים אם הם לא נטמעים מספיק ומפסידים אם נטמעים טוב מדי. אנחנו לא יכולים לנצח. זה מה שהביא את הרצל למסקנה ההגיונית לגמרי שהיהודים צריכים מדינה, ואני

ילדים מערביים לבנים. מחאה פרופלסטית באוניברסיטת קולומביה | צילום: AP

אבל עם השנים הבנתי שלא רק שההיסטוריה היהודית היא בלתי מוסכרת ללא ההיסטוריה של העולם, גם ההיסטוריה של העולם אינה מוסכרת ללא היסטוריה יהודית".

אמרת פעם שפנמיננטליזם-יתר של הדיס-טוריה יכולה להיות מאוד מסוכנת. תוכל לתת דוגמה לאירוע היסטורי שהפך פנמיננטלי מדי? "בספר הנפלא של דארה הורן 'אנשים אוהבים יהודים מתים', יש פרק על אנה פרנק, אף אחד כמובן לא רוצה להזיז את הרבר יוצא הדופן שהוא היומן של אנה פרנק, אבל דארה העלתה נקודה טובה מאוד, שאני קורא לה 'תסמונת אנה פרנק'. הקטע המפורסם האחרון ביומן, שבו אנה אומרת שלמרות הכל היא מאמינה בטוב לב האדם, גורם לאנשים לצאת מהבית באמסטרדם בתחושה חמימה ומלטפת. דארה מזכירה בספר, שבסופו של דבר האנשים לא היו טובים במיוחד, הם בגדו במי שפחה ואחראים לכך שאנה מתה. זו דוגמה לאיך אפשר לתפור את ההיסטוריה כדי לגרום לאנשים להרגיש טוב יותר עם העולם. יש רגעים הרואיים בהיסטוריה, לא רק בהיסטוריה היהודית, שאת יכולה ליישב את האמת באופן סביר עם הרגשה טובה לגבי משהו, אני לא מזלזל בזה בכלל. אבל החשיבות של ההיסטוריה היא במחויבות האולטי-מטיבית שלה לאמת, כואבת ככל שיהיה".

נראה שאנחנו שוכחים אפילו את ההיסטוריה הממש-קרוכה. הנה, דונלד טראמפ עשוי לנצח שוב.

"זה באמת מדכא מאוד. חנה ארנדט כתבה בתחילת שנות ה-70 מאמר מפורסם על אמת ושקר בפרי לטיקה. היכולת לנהל דמוקרטיה מניחה שני דברים מראש: הסכמה על מהי האמת והעברת השלטון בדרכי שלום, אבל שני הדברים האלה לא מעניינים את דונלד טראמפ. הילרי קלינטון הייתה לפני כמה שנים באנגליה ונשאלה מה למדה מההפסד שלה. היא הייתה מאוד ישרה וכנה, ואמרה, 'לא הבנתי שהפוליטיקה הפכה לבידור'. טראמפ כנראה כן הבין את זה, או שזה הדבר היחיד שיש לו. אני מניח שהאפשרות השנייה היא הנכונה".

הכל אשמת האינטרנט?

"לא יודע אם הכל, אבל אין ספק שאחת הבעיות הרוחקות ביותר כרגע היא האימפוטנציה של הידע, וכמובן שביריותה של האמת. זו לא תוכנה מקורית במיוחד, אבל היא עדיין נכונה. אנשים חשבו שהאינטרנט יהיה פורטל גדול לשפע של ידע, ייצור הארה שנייה ושיהיו מעין שומרי סף עולמיים שידאגו להבחנה בין אמת לשקר. קרה בדיוק ההפך. האינטרנט הוא מגרש של משחקי פנטזיה ובוועות

ועד העולם של אחרי הקורונה. הוא כתב 17 ספרים, רובם רבי-מכר. הוא ייצר עשר סדרות תיעודיות עבור ה-BBC באנגליה ו-PBS בארה"ב, בנושאים שנוצרו בין אמנות בריטית עתיקה לאמריקה של ברק אובמה, ועד הסדרה 'הסיפור של היהודים' המצוינת, הוא שימש כסגן נשיא של PEN אמריקה, המוסד האמריקאי החשוב ביותר לחופש הביטוי, ועל הדרך היה גם מבקר אמנות של 'הניו יורקר' וכתב על אוכל ל-GQ".

שאלת בעם אחר עם גיבוי מלא של ארה"ב. הם בכלל לא יודעים למה ישראל הוקמה מלבתי-חילה. "זה נכון מאוד, וכמה היבטים של המדיניות הישראלית לא עוזרו. לא עוזר שאיתמר בן גביר הוא השר לביטחון לאומי ובצלאל סמוטריץ' שר האוצר, לא עוזרות אמירות כמו 'ניישב מחדש את עזה', ולא עוזרות אלימות מתנחלים או הרחבה של ההתיישבות בגדה המערבית".

"יש מקרים שבהם השנאה כל כך ארסית ובלתי נשלטת, שאני חושב, 'אוקיי', זה בכלל לא קשור לפלסטין, זה קשור אלינו כפי שהיה ב-2,000 השנים האחרונות'. הרי כבר נאמר שהדמיון היהודי הוא פרנויה שקיבלה אישור מההיסטוריה"

אמרת פעם שיש אנשים ביר ישראל שלא באמת מאמינים ב'יהודיות' ודמוקרטיה. "נכון. הם מאמינים במ' דינה יהודית, אבל לא בחלק הדמוקרטי, ועכשיו כמה מהם נמצאים בממשלה".

תמיד תמכת בפתרון שתי המדינות. משהו השתנה? "ההיסטוריה מלאה בהוד מניויות שלא נוצלו עם השל-כות קטסטרופליות. כל דבר שעשוי למנוע המשך מחזורי קטל אינסופיים צריך להילקח ברצינות, אבל אני לא טיפש לחשוב שזה משהו שיהיה קל למכור עכשיו. אני בטוח שזה לא יקרה בימי חיי, אבל אני רוצה לחשוב שזה כן יכול לקרות כי זו עדיין האפשרות הטובה היחידה".

באופן רשמי, סר סיימון שאמה הוא פרופ' להיסטוריה ותולדות האמ' נות, אבל ספק אם יש עוד ערך ויקי-פדיה שלגושא שלו יש כל כך הרבה תתי-התמחויות: היסטוריה בריטית, היסטוריה אירופית, היסטוריה יהודית, המאה ה-18, המהפכה הצרפתית ואיך אפשר בלי תור הזהב ההולנדי! שאמה מסמן וי על כל רובריקה בכרטיסיית האינטלקטואל הנוצצת ביותר שאפשר לד' מייץ. הוא צמח במערכות של אוניברסיטאות קיימברידג' ואוקספורד והרווארד, לפני שהגיע לקולומביה ב-1993 והתמקם. מגוון הנושאים שעליהם כתב ואתם לימד פשוט עצום – מהקולר' ניאליזם הבריטי ועד רמבי רנדט, מתרבות ויקטוריאנית

